

راهکارهای حضور جوانان در عرصه سیاسی از منظر مقام معظم رهبری مد ظله العالی

مهديه زندی گوهريزي^۱

چکیده:

جوانان گروه ویژه ای از اقشار مردم هستند که به اصطلاح نیروی کار و عامل مهمی در پیشرفت کشور در همه عرصه ها میباشند که اگر در هر عرصه ای به درستی ورود کند میتواند تحولی مثبت ایجاد کند در این پژوهش سعی شده که راهکارهای جهت حضور جوان در عرصه سیاست، براساس فرمایشات رهبری مورد تحلیل قرار بگیرد تا به جوان جهت ورود و فعالیت در سیاست کمک و راهنمایی شود. بعضی از این راهکارها شناختی باشند و بعضی راهکارها عملی. اگر جوان باتوجه به این راهکارها و توصیه های رهبری در عرصه سیاست فعالیت کنند بی شک اثری بسیار مثبت خواهد گذاشت. هدف تحقیق نیز توانمند کردن و علاقه مند کردن جوانان برای حضور در عرصه سیاست و توجه دادن به این مسئله ک در این برهه تاریخ حضوری سیاسی جوانان یک نیاز کشور و وظیفه جوان است. دستاوردهای این تحقیق که با روش تحلیل و توصیف و کتابخانه ای نگارش شده بدین شرح است که جوان با دانش همراه با تعهد، بصیرت، دشمن شناسی، شرکت در راهپیمایی ها و... میتواند در عرصه سیاست به خوبی حضور داشته باشد و ایف نقش کند. باین موارد میتوان به جوان نقشه راه را به دستی نشان داد.

کلید واژه: جوانان، حضور، سیاست، مقام معظم رهبری

^۱ دانش آموخته سطح دو مدرسه علمیه فاطمیه (س) کرمان zndz5621@gmail.com

مقدمه:

جامعه از اقشار مختلف تشکیل می شود که قشر جوان و دانشجو همواره از اقشار توانمند و نیروی اصلی پیشرفت کشور شناخته شده اند، رهبر معظم انقلاب به عنوان رهبر جامعه اسلامی همواره مانند پدری دلسوز، محرک و مشوق جوانان در جهت شکوفا کردن استعداد هایشان بوده و هستند و این قشر پرنشاط را به کسب علم و مهارت ترغیب میکنند تا در زندگی فردی و اجتماعی موفق و موثر باشند. ایشان همواره جوانان را به خاطر روحیه استقلال طلبی و آرمان خواهی و عدالت طلبی مورد تحسین و تایید قرار داده اند. مقام معظم رهبری در بیانات خود به مناسبت های گوناگون به تبیین وظایف جوان انقلابی پرداخته اند تا یک جوان پویا از همه جهات به ویژه در پیشرفت و استحکام کشور از نظر سیاسی هم حضور و مشارکت داشته باشند. اینک در این تحقیق سعی میشود راهکارهایی از منظر مقام معظم رهبری بیان شود که جوانان با توجه به این راهکارها حضور مثر و مشارکت پررنگ و سالم تری در عرصه سیاست داشته باشند.

ضرورت این تحقیق از اینجا اشکار میشود که در جهان امروز فکر جوان، نیرو و توان و استعداد جوان میتواند عامل تاثیر گذار در جهت گیری جامعه و تغییر و تحولات جامعه باشد، حال آنکه اگر جوان در جهت درست حرکت نکند و اگر محتوای صحیحی از مجاری درست دریافت نکند این جوان در جهت گیری خود در مسائل گوناگون ممکن است دچار سیاست زدگی و انحراف شود. امروزه این موضوع در مناسبات مختلف در کشورهای مختلف قابل مشاهده است. مانند جهت گیری جوانان هنگامه فتنه و بحران های کشور که گاهی این جوان با مسیر دشمن همراه شده و عملاً مهره ای میشود که در جهت پیشبرد اهداف دشمن پیش میرود و نهایت به مردم و کشور خود آسیب وارد میکند. پس لازم است که جوانان راهکارهای حضور در عرصه سیاست را بشناسند تا از آفات این عرصه به دور باشند.

هدف تحقیق نیز توانمند کردن و علاقه مند کردن جوانان برای حضور در عرصه سیاست و توجه دادن به این مسئله که در این برهه تاریخ حضوری سیاسی جوانان یک نیاز کشور و وظیفه جوان است. پیشنهاد تحقیق عبارتند از:

۱. سایت مقام معظم رهبری که تعدادی از ملاک های حضور سیاسی جوان از آن استخراج شده
۲. کتاب جوان دین سیاست (نوشته عباس رحیمی، ۱۳۹۰، نشر جمال) به طور کلی در این کتاب مطالبی در مورد ولایت فقیه، دین، سیاست و آزادی بیان شده است که در بخش دوم این کتاب مباحثی در مورد مفهوم سیاست، مقصود دیانت، هدف مدعیان جدایی دین از سیاست آورده شده و اینکه حکومت از ضروریات اسلام و اصل امامت در دیدگاه تشیع است به تبیین هماهنگی دین و سیاست میپردازد.

۳. کتاب گفتگوی افسران جوان با فرمانده پیرامون جنگ نرم (تالیف محمدجواد مهری، ۱۳۸۹، دانش قم) این کتاب با تکیه بر هشدارهای ۲۰ ساله مقام معظم رهبری به صورت مصاحبه و گفتگویی است که دانشجویان با رهبر داشته اند.

۴. مقاله شاخصه های طلبه جوان انقلابی از منظر مقام معظم رهبری (نوشته مصطفی احمدزاده، ۱۳۹۶، سیاست پژوهشی) که در این مقاله وظایف و ویژگی های جوان انقلابی بیان شده است.

۵. مقاله واکاوی شاخص ها، ویژگی ها و بایسته های جوان تمدن ساز در تراز نظام انقلابی در اندیشه مقام معظم رهبری، (نوشته محسن رادمهر، سید محمدرضا رشیدی آل هاشم، محسن هادی طحان، غلامعلی رنجبر، ۱۳۹۸، و فصلنامه علمی پژوهشی پاسداری فرهنگی انقلاب اسلامی) در این مقاله ویژگی و شاخص ها و بایسته های جوان تمدن ساز مطرح شده است

امتیاز این تحقیق که با روش تحلیل و توصیف تالیف شده این است که؛ با توجه به جایگاه ویژه ولایت فقیه که جانشین عام امام زمان هست، از بیانات ایشان جهت تبیین راهکارهای حضور جوانان در عرصه سیاست استفاده شود. چرا که عرصه سیاست همواره از عرصه های مهم جامعه است که در صورت عدم آگاهی ممکن است به لغزشگاهی تبدیل شود که جوان انقلابی را منحرف کند.

این تحقیق از دو قسمت تشکیل شده که در قسمت اول به مفهوم و گستره سیاست و قسمت دوم به راهکار حضور جوانان در عرصه سیاسی در دویخش؛ شناختی و رفتاری پرداخته میشود.

۱-۱ مفهوم و گستره سیاست

سیاست پدیده‌ای سهل و ممتنع است؛ در عین حال که همگان به راحتی از آن سخن گفته و راجع به آن اظهار نظر میکنند، فهم و تحلیل عمیق سیاست بسیار دشوار است. شاید هیچ حوزه‌ای از دانش یا تخصص به اندازه سیاست مدعی نداشته باشد؛ در میان افراد جامعه تقریباً به همان میزان که بدیهی است فردی بدون علم و تخصص نمیتواند در حوزه‌ای از علوم مهندسی اظهار نظر کند، به همان اندازه شخصی میتواند بدون دانش تخصص در مورد سیاست نظر دهد اما چرا چنین است؟ نخستین دلیل این است که شهروندان یک جامعه سیاست را در اغلب شئون زندگی خود و چه بسا سرنوشت خود دخیل میدانند آنچه یک شهروند فاقد دانش سیاسی را به موضع‌گیری و تحلیل سیاسی خام و امیدارد پیامد سیاستهای دولتمردان بر زندگی سیاسی اوست شهروندان نمیتوانند به بهانه این که دانش سیاسی ندارند خود را از اظهار نظر سیاسی کنار بکشند؛ اگرچه وضعیت مطلوب بالا بردن سطح آگاهی عمومی جامعه است و اظهار نظرهای ناشی از بی‌اطلاعی راه به جایی نخواهند برد اما یک جامعه مردم سالار جامعه‌ای است که به بازخوردهایی که از جانب مردم دریافت میکند توجه نشان دهد.^۱

به مجموعه مهمی از نهادهای اجتماعی که با صورت بندی منظم به اجرای اهداف جمعی یک جامعه می‌پردازد گفته میشود در حالت معمولی نوع «اجباری مشروع»، پشتیبان نظام سیاسی است. به عقیده، بسیاری نظام سیاسی همان دولت است که از ویژگیهای جمعیت حکومت سرزمین و حاکمیت قدرت قدرت انحصاری برخوردار است؛ زیرا اگر گروهی به طور مستقل در سرزمینی معین سازمانی به وجود آورند و بتوانند با اعمال، اقتدار، اطاعت مردم را به دست آورند میتوان گفت دولت به وجود آمده است. بر این اساس است که رابرت دال (۱۹۱۵) نظریه پرداز علوم سیاسی ایالات متحده در سده بیستم گفته است: «به نظام سیاسی متشکل از ساکنان یک سرزمین و حکومت آن سرزمین، دولت گفته میشود. مراد از نظام سیاسی و دولت دینی، نظام و دولتی است که خطوط اصلی عملکرد آن را دین تعیین می‌کند و در مقام عمل، حفظ ارزشهای دینی را همواره وظیفه خود می‌داند. البته مراد ما در اینجا از دولت دینی، دولت اسلامی است که ارزشها و اصول خود را از دین اسلام می‌گیرد. بنابراین، معیار دینی بودن یک نظام و دولت به معنای «استناد» به دین و پذیرش مرجعیت دین در زندگی سیاسی است. نظام سیاسی اسلام به مجموعه‌ای به هم پیوسته از فعالیت‌های سیاسی گفته می‌شود که شمار بزرگی از کارگزاران با هدفی خاص به آن متعهد شده و انجام می‌دهند. این سیستم که از عناصری به هم آمیخته تشکیل شده که هر کدام به تنهایی بخشی از نظام سیاسی اسلام را تشکیل داده، «نهادهای» و «گروه‌ها»

^۱ فدایی مهربانی، چه باشد آنچه خواندنش سیاست ص ۱۱

معینی را شامل می‌شود. بنابراین، می‌توان گفت نظام سیاسی اسلام و یا حکومت دینی حکومتی است که در آن، اداره امور جامعه و رسیدگی به مسائل سیاسی اجتماعی بر اساس قوانین اسلام انجام می‌گردد.^۱

در شریعت مقدس اسلام، در حوزه عبادات و احکام همه کلیات و جزئیات بیان شده است. حال آنکه، در حوزه سیاست و اجتماعیات، خطوط کلی در قرآن و سنت بیان شده و اجتهاد در جزئیات به تعقل واگذار شده است.^۲

در نگرش‌های مختلفی که به سیاست وجود دارد، چه مراد از سیاست قدرت، یا دولت و یا استصلاح باشد، سیاست نوعی رابطه راه بری در عرصه اجتماعی است. ناگزیر هر نوع راه بری، مستلزم رابطه قدرت است. رابطه قدرت در هر نوع تعریفی تأثیر اراده و اعمال آن را بیان می‌کند؛ یعنی عده ای تأثیرگذارند و عده ای تأثیرپذیرند. با توجه به نگرش‌های مختلف در عرصه اجتماعی، آن گاه فعل قدرت یا فعل سیاسی رخ می‌دهد که عاملی اعم از عوامل انسانی یا ساختاری، بر عوامل انسانی تأثیر بگذارد. یعنی تأثیرگذاری باید در جهت مدیریت کلی جامعه باشد. البته امروزه با توجه به تخصصی شدن و جزئی تر شدن نگرش‌ها و جدا شدن علوم انسانی از فلسفه و حکمت، برخی افعال دیگر چون مدیریت نیز به این معنا داخل سیاست می‌شوند. به هر حال، اگر رابطه قدرت را نیز در رهبری کلان جامعه در نظر بگیریم، فعل سیاسی رخ می‌دهد. در رشته مدیریت هم ممکن است چنین نگاهی باشد، اما فعل سیاسی، کلان تر و کلی تر از صرف رابطه مدیریتی در عرصه ای خاص است.^۳

حقیقت اسلام یک نظام حکومتی و سیاسی است که بدون آن اسلام نخواهد بود کسانی که از روی جهل و نه غرض ورزی دین را از سیاست جدا می‌دانند فکر کرده اند که دین همین مسائل عبادی و اخلاقی است و کاری به نظام اجتماعی ندارد در صورتی که کاملاً بر عکس است؛ زیرا عبادت با انبوهی از مسائل سیاسی آمیخته است؛ مانند حج جهاد امر به معروف و نهی از منکر نماز جمعه نماز جماعت نماز عید سعید فطر و قربان و ...، همچنین سایر احکام اسلام یا اعتقادی است یا بهداشتی، فرهنگی، سیاسی و اجتماعی که اگر به عمق آنها توجه شود، بسیار شگفت انگیز است. اسلام در تمام زمینه‌های اجتماعی، قانون دستور و حرف تازه دارد اسلام آمده تا انسان را به سمت کمالی که شایسته او است هدایت و رهبری کند و سعادت دنیا و آخرت او را تأمین نماید و عدالت اجتماعی را به معنای واقعی آن تحقق بخشد: لِيَقُومَ النَّاسُ بِالْقِسْطِ^۴. بر همین اساس، تمام نیازهای انسان را به صورت قانون لازم الاجرا تدوین نموده است. اسلام برای انسان از پیش از تولد تا پس از مرگ قانون و دستور دارد. اسلام دارای یک نظام حکومتی کامل است و نظام، اقتصادی، سیاسی، فرهنگی، اجتماعی،

^۱ فاضلی، جایگاه مردم در نظام سیاسی ص ۱۹

^۲ جعفری تبریزی، حکمت اصول سیاسی اسلام ص ۲۰

^۳ بهروزلک، سیاست و مهدویت ص ۱۸

^۴ حدید: ۲۷ تا مردم به دادگری برخیزند

هیچ سازمان و جامعه ای بدون نظم و انضباط یعنی سامان پذیری، آراستگی، سازمان دهی و هماهنگی راه به جایی نمی برد؛ و البته هرگونه بی نظمی و بی انضباطی سامان امور را در هم می ریزد و مانعی جدی در سیر به سوی اهداف تعیین شده ایجاد می کند. در سیره ی سیاسی امیرمؤمنان علی (ع) نظم و انضباط از مهم ترین اصول اداره ی امور شمرده شده است، چنان که آن حضرت فرموده است: الْأُمُورُ الْمُنْتَظَمَةُ يُفْسِدُهَا الْخِلَافُ^۱ کارهای منظم و منضبط به سبب مخالفت و خلافتکاری تباه می شود.

برای این که کارها از نظم و انضباط و سامان و هماهنگی درست برخوردار باشد و از هرگونه خلل و خلاف اجتناب گردد لازم است آداب و ضوابطی معین رعایت شود که به مهم ترین آنها اشاره می شود. بی برنامه‌گی و عدم زمان بندی درست در کارها و انباشته شدن امور سبب در هم ریختگی و بی نظمی می گردد که باید از آن به شدت پرهیز نمود.

از اموری که سبب پریشانی برنامه ها و آسیب جدی به نظم امور است، تداخل مسئولیت ها و وظایف است، بدین معنا که هر یک از مسئولان امور در حیطه ی دیگری دخالت کند و از حیطه خود غافل گردد، و یا به جای آن که به وظایف مشخص خود همت نماید، متوجه اموری دیگر شود. برای اینکه جوان یک حضور موثر در عرصه سیاسی داشته باشد بنابراین لازم است که برای ابعاد مختلف از حضورش برنامه ریزی داشته باشد. مقام معظم رهبری در این باره میفرمایند:

این نسل باید کار گذشتگان را به اکمال برساند و تمام کند. باید خوب درس بخوانید و به‌طور دقیق انضباط و نظم اجتماعی را رعایت کنید. محیط هرج و مرج و محیطی که در آن امید وجود نداشته باشد، ضد پیشرفت است. شما ببینید امروز دشمنان ما که از برخورد چهره‌به‌چهره با این ملت مأیوس‌اند و از طرق گوناگون می‌خواهند روی این ملت اثر بگذارند، از همین وسایل استفاده می‌کنند؛ یعنی سعی می‌کنند افق را تیره و تاریک نشان دهند؛ جوان را ناامید کنند؛ جوان را به بازیچه‌ها و سرگرمی‌های گوناگون مشغول کنند؛ جوان را از تحصیل علم باز دارند و او را تحریک به هرج و مرج کنند؛ لذا باید بیدار بود. با وجدان کاری، با همبستگی، با تلاش امیدوارانه و گرم و گیرا، با کار مدبرانه و برنامه‌ریزی شده، و درعین حال با توکل به خدا و استمداد از پروردگار، باید این فاصله را طی کرد. جوان باید همه‌ی اینها را با هم مدنظر داشته باشد.^۲

اکنون ما نیازمند یک حرکت عمومی منضبط، پرسرعت و همراه با پیشرفت محسوس و با محوریت جوان متعهد و حزب‌اللهی، به سمت چشم‌انداز و اهداف بلند انقلاب اسلامی هستیم تا حضور تأثیرگذار جوانان، در نظام مدیریتی کشور تحول به وجود آورد. مجموعه‌های دانشجویی نباید منتظر دعوت باشند، باید هرکس و هر تشکیلی در هر

^۱ غرالحکم، ج ۱، ص ۵۷.

^۲ بیانات مقام معظم رهبری در دیدار اعضای اتحادیه‌ی انجمن‌های اسلامی دانش‌آموزان ۱۳۸۳/۱۲/۲۴

زمینه‌ای توانایی دارد، خودجوش و البته با فکر و ذهن فعال و منضبط وارد عرصه شود و بدون توجه به مشکلات، تأثیرگذاری کند.^۱

۳-۱-۳- شرکت در راهپیمایی‌ها

یکی از مهمترین راهکارهای رفتاری جوانان برای حضور در عرصه سیاسی، شرکت کردن در راهپیمایی‌های یوم الله است. آن روزهایی که در تایخ کشور اسلامی اسران ثبت شدند و نشان از پیروزی بر سیاست‌های ابرقدرت جهان بوده اند چرا که باشکرت دراین راهپیمایی‌ها جوان خودش را یکی از حامیان نظام جمهوری اسلامی، ولایت فقیه معرفی مینماید و به این طریق جبهه و جهتگیری سیاسی خود را نشان میدهد.

مقام معظم رهبری در این باره سخنان بسیاری زیادی بیان فرموده اند که جمله ای از ان به شرح زیر است: پیام ملت ایران در این بیست و دوم بهمن، حمایت کامل از انقلاب اسلامی و از نظام جمهوری اسلامی بود. این از همه‌ی صداها بلندتر بود. البته صداهاى مخالف و معارضی هم وجود دارد و وجود داشت و دشمنان-امپراطوری رسانه‌ای دنیا که دست صهیونیستها و آمریکایی‌ها است- سعی میکنند صدای آنها را غلبه بدهند اما نه؛ نتوانست. صدای ملت بر صدای دیگران غلبه پیدا کرد.^۲

۳-۱-۴- شرکت در انتخابات

انتخابات نیز مانند راهپیمایی یکی دیگر از مهمترین راهکارهای رفتاری جوانان در عرصه سیاست است که دشمنان ایران نیز همواره برای دلسرد و مایوس کردن مردم به ویژه قشر جوان در صدد شبیه وارد کردن به آن بوده و هستند. رهبر معظم انقلاب نیز همواره فارغ از اینکه چه شخصی انتخاب مردم هست همواره مشارکت حداکثری در انتخابات توصیه کرده اند.

ایشان میفرمایند:

انتخابات واقعاً نعمت بزرگی است. این هم از برکات نگاه روشن و عمیق امام بزرگوار ما بود. کسانی در همان زمان بودند که معتقد بودند [وقتی] حکومت اسلامی است، انتخابات لزومی ندارد؛ امام فرمود نه، انتخابات باید باشد و منشأ اثر باشد، مردم تصمیم بگیرند، مردم انتخاب کنند و آنچه مردم میخواهند بشود. نتیجه‌ی این سیاست، این شد که مردم در کنار انقلاب و در وسط میدان باقی ماندند و تا امروز بحمدالله باقی مانده‌اند؛ چون خود مردمند که دارند انتخاب میکنند، خود مردمند که دارند تصمیم میگیرند. انتخابات نعمت بزرگی است.^۳

^۱ سخرانی دیدار جمعی از دانشجویان با رهبر انقلاب در تاریخ ۱۳۹۸/۳/۱

^۲ بیانات در جمعی از مردم آذربایجان شرقی ۱۴۰۱/۱۲/۲۶

^۳ بیانات در دیدار ائمه جمعه سراسر کشور در تاریخ ۱۳۹۴/۱۰/۱۴

دشمن شما مایل است انتخاباتی انجام بگیرد که کشور را به سمت وابستگی، ضعف، عقب‌ماندگی در صحنه‌های گوناگون حرکت دهد.^۱

مسئله‌ی انتخابات در طول این سی و چهار سال برای کشور یک مسئله‌ی تعیین کننده و تجدید حیات دهنده بوده است.^۲

بنابراین جوانان جامعه با شرکت در انتخابات در آینده سیاسی کشور خود به طور ویژه‌ای مشارکت کرده و باتوجه به راهکارهای شناختی انتخابی اضلاع داشته و اینگونه جهت گیری صحیحی در عرصه سیاست به نمایش میگذارند.

^۱بیانات در دیدار اقشار مختلف مردم در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۲۵

^۲بیانات در دیدار دست اندرکاران برگزاری انتخابات در تاریخ ۱۳۹۲/۲/۱۶

نتیجه گیری

در نتیجه میتوان گفت که آینده سیاسی میدان هنرنمایی جوانان بصیر و خلاق خواهد بود. جوانان جزو سرمایه های بنیادی و ارزشمند هر جامعه هستند که به عنوان هدف و عامل برنامه های رشد و توسعه اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و سیاسی مورد توجه قرار می گیرند. با توجه به اینکه بیشترین درصد نیروی انسانی جوامع در حال توسعه را جوانان تشکیل می دهند بنابراین در مطالعه و برنامه ریزی های توسعه، توجه و مطالعه این قشر خاص یک ضرورت مهم تلقی می شود.

در کشور ما همواره این دیدگاه مهم وجود داشته که جوانان آینده سازان جامعه هستند و شناخت نیازها و مسایل خاص آن ها چه در سطح جامعه و در میان مردم و به لحاظ برنامه ریزی ها و ساختارهای اجرایی دارای اولویت اساسی و مهم است.

کشور ما هم اکنون از جایگاه و موقعیت مطلوب و مناسب در منطقه و جهان برخوردار است و با توجه به برنامه های توسعه ای که در دوره های مختلف طراحی و اجرا شده است و همچنین با نظر به جایگاه داخلی والایی که در چشم انداز ۱۴۰۴ برای کشور ترسیم شده است، باید مسائل و مشکلات خاص جوانان به عنوان سازندگان فردای جامعه به صورت یک هدف و اولویت خاص در نظر گرفته شود و برای آن در همه ابعاد اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و علمی و سیاسی برنامه ریزی صورت گیرد.

باکمک این تحقیق راهکارهای شناختی به جوانان ارائه شد که با کمک آن میتواند حضور سالم و موثری در عرصه سیاست داشته باشند.

از جمله راهکار های مهم باتوجه به بیانات مقام معظم رهبری عبارتند از: دشمن شناسی، آگاهی و مطالعه تاریخ، شرکت در راهپیمایی و مشارکت حداکثری در انتخابات و... میباشد که راهگشا و رهنمون جوان خواهند بود. دستاورد این مقاله این است که جوان به فعالیت صحیح در عرصه سیاست تشویق شده و باعث رونق سیاسی کشور گردد همچنین با جهت گیری صحیح سیاسی مورد سوء استفاده دشمن و مهره ای جهت پیشبرد اهداف دشمن واقع نشود.

منابع:

*قرآن کریم

*نهج البلاغه، دشتی

- ۱- ارشدی بهادر، مجتبی، "بررسی امیدواری در معنویت دینی"، معرفت، شماره ۳، ۱۴۰۰ ه ش
- ۲- آمدی، ابوالفتح، غرر الحکم و درر الکلم، قم: دارالحديث بی تا
- ۳- بوزاک، سوزان، علم چیست، ترجمه: ابراهیم ابوکاظمی، تهران: شرکت انتشارات فنی ایران، ۱۳۸۶ ه ش
- ۴- بهروز لک، غلامرضا، سیاست و مهدویت، قم: حکمت رویش، ۱۳۸۴ ه ش
- ۵- جعفری تبریزی، محمدتقی، حکمت اصول سیاسی اسلام، تهران: بنیاد نهج البلاغه، چاپ دوم، ۱۳۷۳ ه ش
- ۶- خدایان آرامی، مهدی، چرا باید فکر کنیم، تهران: دعوت، سال ۱۳۸۹ ه ش
- ۷- رستمی تاجیک، محمد، نفوذ، قم: نشر شهید کاظمی، ۱۳۹۴
- ۸- رحیمی، عباس، جوان، دین، سیاست، قم: جمال، چاپ اول، ۱۳۹۰ ه ش
- ۹- رحیمی، عباس، بصیرت نیاز همیشگی، قم: جمال، ۱۳۹۲ ه ش
- ۱۰- سعیدی شاهرودی، علی، "جایگاه بصیرت در پاسداری از انقلاب اسلامی"، مریان، بی تا، شماره ۲۵
- ۱۱- سلمانپور، محمدجواد، "دشمن شناسی و دشمن ستیزی از دیدگاه امام خمینی" فصلنامه مصباح، بی تا، شماره ۳۰
- ۱۲- عزیزی، غفارزاده، احمدی جشفقانی، حسین، علی، حسین علی، اندیشه اسلامی، تهران: دانشگاه پیام نور، چاپ یازدهم، ۱۳۸۹ ه ش
- ۱۳- فاضلی، میرزا حسین، جایگاه مردم در نظام سیاسی، قم: مرکز بین المللی ترجمه و نشر المصطفی، ۱۳۹۰ ه ش
- ۱۴- فدایی مهربانی، مهدی، چه باشد آنچه خوانندش سیاست، تهران: نشر فلاح، چاپ اول، پاییز ۱۳۹۴ ه ش
- ۱۵- کلینی، محمد یعقوب، ترجمه: صادق حسن زاده، اصول کافی، ج ۱، تهران: قائم آل محمد، چاپ دوم، ۱۳۸۵ ه ش
- ۱۶- لقمانی، احمد، دشمن را بشناسیم^۲، ماهنامه مبلغان، پیش شماره دوم
- ۱۷- پرتال امام خمینی <http://www.imam-khomeini.ir>
- ۱۸- سایت مقام معظم رهبری <https://www.farsi.khamenei.ir>